

הַלְבוֹת צִיצִית סִימָן יג

ביאורים ומוספים

ובלעדיו לא היתה מתקיימת מצות ציצית, הרי זה נחשב קשר גם לענין שבת.

19) וכן לגבי מי שמגע בידו בתפילין קודם שלבש טלית, כתב בביה"ל לקמן (סי' כה ס"א ד"ה שלא יניחו) שלפי רוב הפוסקים צריך להניח תפילין תחילה, ואף אם הוא יושב בבית הכנסת ברבים ומתבניש שאינו לבוש בטלית אין להקל בזה, כיון שמבואר בפוסקים שהדין שאין מעבירין על המצות הוא דאורייתא, ודבר תורה אינו נדחה מפני כבוד הבריות אם לא בגנאי גדול, ולישב בלא טלית אפילו זמן ארוך סובר הרמ"א שאין זה גנאי גדול, וכל שכן כשזה רק רגעים אחדים עד שילבש הטלית, וראה שם שנשאר בצ"ע.

[משנ"ב שם]

על-כן מהפנין לעשות את העצה שכתב בספר ארצות-החיים, שיקפידו²⁰⁾, דאז פטור מלעשות בו ציצית²¹⁾.

20) וביאר שם, שעיצה זו שייכת דוקא בימות החול, שהרי בשבת אסור להפקיר, וכן כתב בהגדות רעקיא כאן (נדלא כהמבואר במג"א (סי' ח) שיותר).

21) ובכל האופנים שיש בהם משום כבוד הבריות, כתב הפמ"ג (א"א סי' ח) שאין אומרים שיפקירונו כדי שלא יעביר על מצות עשה של ציצית, משום שהז"ל לא חייבונו להפקיר ולהפסיד ממונו, ודוקא כאן שיש מחלוקת נכון שיפקירונו לצאת מידי המחלוקת.

אכן, לגבי שביית בהמות כתב השו"ע לקמן (סי' רמו ס"ג) שחייב להפקירה כדי שלא לעבור על מצות שביית בהמות, ויש ראשונים הסוברים שאין בשביית בהמות לאו, ואם כן מוכח שחייב אדם להפקיר כדי לקיים מצות עשה. וראה בשו"ת אבני נזר (י"ד סי' תנח אות יב) מה שכתב בזה.

[משנ"ב ס"ק טז]

דכבטלית-קטן אם נודע לו שהציצית פסולין, דיך לו גנאי גדול לפשטו קמתת בגדיו בין בבית-הכנסת ובין פרבים, אין צריך לקפידו²²⁾.

22) בביאור הדבר שנחשב גנאי גדול, כתב המחצה"ש (ר"ה והפשוטה) שכדי לפשוט את הטלית קטן יצטרך קודם לכן לפשוט את כל בגדיו, וישאר ערום.

[ביה"ל ד"ה וחוקא]

ינדעה, אם הם פסולים רק מטעם פק, כגון שלא חסר לו מכל השמונה חוטים רק שנים וקחאי גנאי²³⁾.

23) בביאור דבריו כתב בספר שו"ת הלכות (ס"ד), שכיון שפוסקו שני חוטים בלבד, יש להסתפק אם שני ראשים של חוט אחד הם, או שמוא שני חוטים שונים, וכמו שכתב המשנ"ב לעיל (סי' יב סי' ג), ובצירוף השיטה הסוברת שאין צריך אלא את החוטים שבשביל הלבן, יש ספק ספיקא, ויש להתיר את הדבר במקום כבוד הבריות.

[ביה"ל ד"ה קדם]

הקנין שקיים ע"ב ש"ק ידקק השלית בעת הנחתו בהתיק שלו, ואז לא יצטרך לידקק בשבת¹³⁾.

13) ומי שיש לו טלית מיוחדת לשבת (וכמבואר במשנ"ב לקמן סי' רסב סי' ה שטיב לעשות כן), כתב הלקט הקמח החדש (סי' ח סי' נג) שיותר נכון לבדוקה במוצאי שבת כשמקפלה כדי להכניסה לתיק.

[משנ"ב ס"ק י]

דלא פלוג רבנן בין טלית לטלית¹⁴⁾. והקאון ר' צקיבא איגן ביהושיו מפקפק בזה¹⁵⁾.

14) אמנם, להז"ל (סי' טו) כתב שבפשיטת טלית גדול יש גנאי קטן, ואם כן לכאורה היה מקום לומר שאין צריך להסירו אף בלי הטעם של 'לא פלוג רבנן', שהרי איסור דרבנן נדחה אפילו בגנאי קטן, וכתירוץ הראשון שבכ"י.

15) וטעמו, שכיון שהז"ל לא נמנו וגמרו להחיר לילך עם טלית בכרמלית בלא ציצית, אלא רק אמרו בדרך כלל שכבוד הבריות דוחה לא תעשה דרבנן, אם כן בטליתות שלנו שאין גנאי בהסרתן, אין דחור ללבשן, ולא שייך לימר בציור בזה 'לא פלוג רבנן'.

[משנ"ב ס"ק יב]

ומתבליש לישב פרבים בלי טלית¹⁶⁾ וכו', אכל אם אין מתבליש. אין קאן הקטר דקבוד הקריות¹⁷⁾.

16) ומטעם זה התיר לקמן (סי' סו סי' טז) למי שבאה לידו טלית בין הפרקים של קריאת שמע, שרשאי ללבושה ולברך עליה אף לדעת הרמ"א.

17) ולגבי איסור מוקצה בטלית זו שנפסקה אחת מציציותיה ואסור לו ללבושה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' לא) שדאי שאין בזה איסור, שהרי גם בלא ציצית ראויה היא ללבישה לאחר אם ישאילנה לו, וגם לו עצמו יש אופנים שאין בהם חיוב ציצית ומותר ללבושה, ולכן אינה אסורה בטלטול.

[משנ"ב ס"ק טו]

לפי ששקבך ליקא רק אסור דרבנן כ"ל¹⁸⁾ וכו', דלישב בלי טלית סבירא לה לרמ"א דהוא רק בקלל גנאי קטן¹⁹⁾.

18) מבואר מדבריו שבשבת אינו מצווה על עשיית ציצית כיון שאסור לו לקשרה, והפמ"ג (סי' שיו א"א סי' ו יב) הקשה מדרג לא יהיה מותר לו לקשרה על מנת להחירה במוצאי שבת, שהרי קשר על מנת להחירו אינו אסור אלא מדרבנן, ובמקום מצוה לא גורו, והירץ, שכל קשר שהדרך היא לפעמים לבטלו שם, אסור לקשרו מן התורה. והביה"ל (שם ס"א ד"ה הקוטר) תירץ, שקשר שדרך העולם לעשותו לקביעות, אין הולכים בו אחר דעת הקוטר, ואסור מן התורה. והגרש"ז אייערבך שו"ת מנחת שלמה מהדו"ת סי' א ד"ה ולכן נראה לומר) תירץ, שההיתר לקשור קשר שאינו של קיימא הוא רק משום שלא נחשב שהידש דבר בקשירתו, שהרי עומד להתירו, אבל אם מחמת הקשר התחדש הכשר בציצית

י"ג ב' א' סיון חשע"ה

כה

הלכות ציצית סימן יג

שניגע לביתו, גדול (ו) כבוד הבריות: הגה ואפלו טלית קטן (ז) (יא) שפחת בגדיו אין צריך לפשט, והוא הדין אם נפסק אהר (יב) מן (ט) [ט] הציציות ומתבשיל לישב בלא טלית, (יג) דיוכל ללבשו בלא ברקה (יד) מכת כבוד הבריות (כ"ו) בשם התשובה. (ט) [ט] (טו) * [נדוקא בשבת דאסור לעשות ציציות, * אכל בחל כהאי גונא (טו) אסור ומודי ח"ק דף זא ע"ב]:

שערי תשובה

כבוד הבריות, וה"ה בכלאים נמי מחייב לכבדו לו ואין נדחה מפני כ"ה, ע"ש: [ט] הציציות, מכה"ט, וע"י כא"ר ובכרפ"י יוסף שפתכו ג"כ דמהמ"א לא משמע דשכנה"ג דהעקר לע"ז כמ"ש בסוף שהכל תלוי באיש, אם הוא מתבשיל אי"צ להסיר, ד"ר חזו"ן שמתיר ללבשו אפלו לבתחלה משום זה, ומה שמתקן מתחלה לפי שכבר יאווה כשהוא לביש, אין זה מקרה, כיון שמ"מ בושה היא לו, וגם ד"ל ארובה שמה אכ"ר דמסתמא מחמת איתא טבה או ענין של גנאי שארע לו פטט אותו או אחרים משטחהו מננה; וגם ארובה איך טובא נגננין שלא ידעו שהיה לביש תחלה, הלך נס בזה ערך כבוד הבריות: [ט] ונדוקא. עכ"ה. וע"ן ג"ד אפרים וד"ל לעיל והוא"ה בתב"ר דמשמע שאין תקנה לתן במתנה, צ"ל דאין זה תקנה גמורה כיון שצריכה כסול, לכן מוטב שיקראו לביתו, וע"ן קצנים מאירוה ח"כ ס"ס צו על צד שצ"ע או גמ"ש על דברי בעל תלפת בריה, ומ"ש המג"א שאין לתן מתנה בשבת כו', ע"ן דשער"ה פתח חלכות יום טוב:

באר היטב

בו. ולענין ברקה מחמירין שפי' לעיל סימן ח, עמ"א וע"ת, וע"ל סי' ח ס"ק ט מש"ש: (ו) כבוד הבריות, שהיתה אסור דרבנן, וכרמלית נמי דרבנן. ובכ"ז הנה אין לני ר"ה, כפ"באר בס"י שג. ע"ן שכנה"ג: (ז) שפחת בגדיו. דלא מעבדא מלתא אם הולך בלא טלית קטן, מ"מ הפשיטה גנאי היא לו; (ח) הציציות. כשיידי כנה"ג העלה, דוקא בשבא לבהכ"נ וקדם לבישתו קצא הטלית פסול דאז מתיר ללבשו בלא ברקה, דאם לא יזהה מעשיו בטלית כמקורם בושה היא לו שיאמרו שאין לו טלית מצמצת שהלכתה ואינו זכיר במצות, אכל אם בשעת לבישתו היה כשר ונתעשר בו ואח"כ נפסק אהר דהו הציצית, ויכל להסיר מעליו, דאין כאן משום כבוד הבריות, שכבר ראו שהיה לו טלית מצמצת כהלכתה, ע"ש. וע"ת ח"ל עליו וכתב דמהברי הרמ"א משמע דאפלו ללבשו מקדם לכן ואחר כך נפסקה, ע"ש. והנה"ה דהחזיק דברי הכנה"ג וכתב דמשמעות דברי רמ"א משמע כדבריו, שכתב שיוכל ללבשו בלא ברקה, משמע שקדם לבישת הטלית נפסק ומש"ה כתב דיוכל ללבשו, ע"ש. עוד העלה שם, דהכל תלוי ברצון האיש הלוכש, אם הוא מתבשיל יוכל ללבשו בלא ברקה, ואם אינו מתבשיל כבוד הבריות, ע"ש. וע"ן ג"ד אפרים וד"ל לעיל והוא"ה בתב"ר דמשמע שאין תקנה לתן במתנה, צ"ל דאין זה תקנה גמורה כיון שצריכה כסול, לכן מוטב שיקראו לביתו, וע"ן קצנים מאירוה ח"כ ס"ס צו על צד שצ"ע או גמ"ש על דברי בעל תלפת בריה, ומ"ש המג"א שאין לתן מתנה בשבת כו', ע"ן דשער"ה פתח חלכות יום טוב:

באר היטב

ללבש בשבת בבית הנקנס, כפסק הרמ"א בסצ"ן ג. אף זה לא יתכן אלא למקום אכרסיה דע"ס בדיקה הוא שלא ילך בבגד בלא ציצית, אכל לפי מה שכתב חס"ד דע"ס הדריקה הוא משום דמר "לא תשא" בבגדך לבשלה, אכ"ז בדיק, ואם ימצא שהם פסולים ילבש ולא יברך; ואפלו להמקנא אכרסיה ש"ך השעם נדקא בבית הנקנס, אכל אם לובש הטלית בביתו, כגון במקום שאין חשון ע"ב בעיר והפניה שלובש הטלית בביתו, ושם כדאי צריך בדיקה משני צדדים: א' שלא ילך בבגד בלא ציצית, ועוד, שהיא רוצה לילך בו לכרמלית או לנשיית הרבים. והנה"ה ש"ך ש"ך דיק הטלית בעת הנחתו בהתיק שלו, ואז לא יצטרך לבדק בשבת⁽¹³⁾. כמ"ז שפסק הפנ"ג אברהם לעיל בס"מ ח ע"ש: * [נדוקא בשבת וכו']. ע"ן במשנה ביומה מה שכתבו בשם הח"ה"ה"ה [הפ"ר מגדים לענין אם נפסק אחת מציציותיו בבית הנקנס בחל דצריך לפשטו חס"ה, וע"ן בפרי"מגדים בפתיחתו שנקטפתק שם אם נפסק לו, רק שני חוטיין ושני חוטיין שצ"ד שלמים אם צריך לפשטו חס"ה, דשקלא מפני כבוד הבריות סמכין אהשיטה שסובר דלא בעינן רק החוטיין שבשכיל הל"ב ע"ש. ונראה, אם הם פסולים רק מטעם פסק, כגון שלא חסר לו חלק השמונה חוטיין רק שנים יכתאי גונא⁽¹⁴⁾, וכ"ל בס"מ יב, כדאי יש להקל דאין צריך לפשטו בבית הנקנס אפלו בחל: * [אכל בחל אסור. כתב בסדר דר"ה ה"ה"ה"ה דשם הפרי"מגדים דבחל אם נפסק הענין מן הטלית בבית הנקנס ונשאר הגדיל אין צריך למהר לילך לביתו, כי יש להקפך על ר"י שמתקשר בגשאר כדי ענינה א"ז מן הגדיל, והכ"ז כשיבוא לביתו יפשט מעליו וישל"ו בו ציצית. והק"ה: שלא תדבר זה, והלא הוא כפ"א דאונ"ה. דשקלא הלכה כרש"י? וע"ת בפרי"מגדים שם שפאר דבריו, ונדוקא ח"כ דאין: מציאים לו ציצית כלל דשם הוא רק אסור

משנה ברורה

אורו כל היום אלא בעת התפלה לשם מצוה, וליכא בזוי בהסרתו, אכ"ז אין צריך להסירו, דלא פלוג רבנן בין טלית לטלית⁽¹⁴⁾. והגאון ר' עקיבא אינר בהדושיי מפסק בנה"ג: (יא) שפחת בגדיו. דלא מעבדא מלתא אחר כך אם הוא הולך בלי טלית קטן, מכל מקום הפשיטה הוא גנאי ביותר: (יב) מן הציציות פרוש, בין שקא לבית הנקנס ורוצה ללבש טליתו, וקדם לבישתו מצא הציצית פסולים ומתבשיל לישב ברבים בלי טלית⁽¹⁵⁾, דמתיר ללבשו בלי ברקה. ובין אם רוצה באמצע לבישתו שנפסקו לו הציציות, גס"כ אין צריך להסירו [ברכ"י ואר"ה"ח ושאר אחרונים]. וע"ן באחרונים שהסכימו דהכל תלוי ברצון האיש הלוכש: אם הוא מתבשיל, יוכל ללבש בלי ברקה, אכל אם אין מתבשיל, אין פא התיר דכבוד הבריות⁽¹⁶⁾: (יג) דיוכל ללבשו. ונדוקא אם נודע לו היום, אכל אם ירע מערב שבת שהציצית פסולין, אסור ללבשו בשבת, דהוי לה לתקוני מאחזול; אף אם שכת, יש להקל [חיירוש רע"א]: (יד) מכת כבוד הבריות. ונדוקא אם אין יכול להשיג בבית הנקנס טלית שאולה: (טו) ונדוקא בשבת. פרוש, לפי שבשבת יתיר רק אסור דרבנן כנ"ל⁽¹⁷⁾, אכל בחל שהוא עובר על אסור תורה בכל שעה דקום ועשה בו ציצית, (יז) ואסור תורה, אפלו רק אסור דשב קאל תעשה כנה שהוא מונע את עצמו ממצוה, אין נדחה מפני כבוד הבריות, אם לא בגנאי גדול, ולכן אסור ללבש הטלית גדול כשואף שאין בו ציצית, דלישב בלי טלית כבידא לה לרמ"א דהוא רק בכלל גנאי קטן⁽¹⁸⁾. וכן אם נודע לו ברשות הרבים כשהוא הולך בטלית גדול שנפסק לו אחת מציציותיו, צריך גס"כ לפשטו חס"ה, וע"ן דבזמן שפשיטת הטלית גדול בשוק הוא גס"כ וכן גנאי קטן. אמנם אם בבית הנקנס נודע לו אחר שהוא כבר לובש הטלית שאחת מציציותיו פסולין, (כ) הרבה מן האחרונים מקלני דאין צריך לפשטו חס"ה, דסבידא להו דבינין שהוא ברבים בבית הנקנס הפשיטה היא גנאי ביותר, רק ימהר לילך לביתו או לבית שלפני בית הנקנס ויפשטו שם. והנה"ה אדם מהמיר בנה וסבידא לה דהפשיטת טלית גדול הוא רק גנאי קטן, דבלאו הכי דרך בני אדם לפשט תמיד הטלית בבית הנקנס. אחר כך מצאתי להפרי"מגדים בפתיחה להלכות ציצית שסובר גס"כ כהנה"ה אדם. ע"ן מהנה"ה לעשות את העצה שכתב בספר ארצות החיים, שפסקין⁽¹⁹⁾, דאז פטור מלעשות בו ציצית⁽²⁰⁾, והכשיגיע לביתו יתיר לנמות בו: (טו) אסור. ע"ן כגון אברהם שפסיק דמה שמתיר הרמ"א בחל לא קאי על מה שכתב בתחלה "ואפלו בטלית קטן", דבטלית קטן אם נודע לו שהציצית פסולין, דיש לו גנאי גדול לפשטו מהמת בגדיו בין בבית הנקנס ובין ברבים, אין צריך לפשטו⁽²¹⁾,

שער הציצין

(י) מנ"א אברהם: (יז) מסקנה הפנ"ג אברהם: (יט) פרי"מגדים: (כ) דר"ה ה"ה"ה"ה וארצות החיים:

יום ד' ב' סיון תשע"ה

באר הגולה 50

הלכות ציצית סימן יד

יד דיני ציצית שעשאן אינו יהודי ונשים, וטלית שאולה, וכו' ה' סעיפים :

א ציצית (ב) (ג) [ד] א שעשאן אינו יהודי, פסול. דכתיב 'דבר אל בני ישראל'. לאפוקי אינו יהודי.
ב ונתאשה קשרה לעשות: הגה ויש מהמקרים (ג) [ד] (ב) *להצריך אנשים (ג) שיעשו אותו, (ד) *וטוב
לעשות פן (ה) לכתחלה (סרדכי ה"ק והגהות מיימון מהלכות ציצית ותוס' דף כב): ב *הטיל ישנאל ציצית
בבגד (ג) (ו) *בלא כננה, אם אין ציציות אחרים (מצויים) להקשרו יש לסמך (ז) [ד] (ז) על

א נקחת מב
ב התוספות ורא"ש
שם : הרא"ש
מהלכות ציצית פוסל
והמבי"ם בפרק א
מהלכות ציצית
כסדר

באר היטב

(ב) שעשאן עובד פוכבים. ר"ל שהטיל בבגד, פסול אפלו ישנאל עומד
ע"ג, דאלו בטובה קשר להרא"ש, כס"ש סימן יא ט"ב: (ג) להצריך
אנשים. והנהגה להלות בבגד, אבל לטות מתר לכ"ע, וקטן דינו כאשה, מ"א:
(ג) בלא כננה. ר"ל שקשר קשר העליון שהוא פדאונתא בלא כננה, אבל
אם עשה קשר העליון בכננה, א"ע שעשה אח"כ שאר הקשרים והליות בלא כננה, גם בדאיכא ציצית אחרים יש להכשירו, ע"ת: (ז) על הרמב"ם שמכשיר,
פרוש שהרמב"ם ס"ל אע"ג דבעי טויה לשמה מ"מ התלזה בבגד לא בעי לשמה, וזלף לה מדקתיב בני ישראל לאפוקי בכרים, ע"ט דישנאל בלא כננה קשר,

שערי תשובה

(ב) שעשאן. עב"ט. יבטח נסתפק בישראל מיטע, ובאיר כתב שפסול, ואם עשה
ישנאל חלה אחת וקשר וקשר הא"י, דינו כמי"ש לקטן כ"ק ג בגמר ישנאל שלא
בכונה דקשר, וחייה כנה, וזון בא"ר: [3] להצריך אנשים. עב"ט. ובקרבנותמונאל כתב
דאף בטוב נשים, פסולות לרית, ובמח"ב דמה זה מדברי הגמ"י, ע"ש: [7] על הרמב"ם.

באור הלכה

דרבנן, דהרי כמו בשבת, וכמו שכתב המגן אברהם, מה שאין כן בגוני דמרי
הצריך החיים שלש לו ציצית בביטול, בנדי צריך על כל פנים למהר לילף
לביטול. והלא הוא ספקא דאורייתא:

* להצריך אנשים. עין במשנה ברורה, והוא השעם של מ"מ"ם שחיבא בהנהגות
מימוני, ולא העתקתי השעם משום דהא דרבנן תם, וכדאימתא במגן
אברהם, משום דכל שאינו בלבישה אינו בעשיה⁶, והסקא מתקם גם למת הפעול לובם
ונספה, משום דמשמע בנדי ציצית שלא חשש לקדושתו, וכן בעלת המיד מצאתי
פ', אס"פ אין להחמיר גם כן. וכי מצאתי בארצות החיים, ימכל מקום כיון שהפרי"
מקדים ודבר החיים העתיקו להלכה למת לכתחלה על ידי קטן, ראו ונכון לעשות פן,
ופשיט דהקטן לעצמו מתר להטיל ציצית לבלי עלמא⁶, אם רק הגיע לתנוף שהוא מחיב
מדרבנן במצות ציצית ומקרי ב"ר לבישה⁷ להוציא את עצמו בעציו יתיר⁸, וזמר נראה לי
דאפלו אם כבר נעשה גדול פן י"ג שנה אין צריך להחמיר ציציתו, ודרי כדעבד נמיא⁹,
וכדעבד אין לחש להא דרבנן תם¹¹, וכל זה אם ידע בעצמו שהטיל או לשמה:
* וטוב לעשות וכו'. עין במשנה ברורה. הנה מוכח אנכי לבאר דברי: דע, דאף לבי
מה שהקל הרמ"א לענין דיעבד באשה ויבואי מתר לכל גנאי פאיש, אבל בקטן צריך
על כל פנים לנאק גדול עומד על גבו. ובחיי אדם כתב: קטן הידע לעשות לשמה יש
להשכיב בדיבוב כאשה. על כרחך מירי ג"ם פן דאקא בגדול עומד על גבו, דהט"ז
דסובר לקטן בסימן תס דקטן הידע לעשות לשמה תו אינו בכלל קטן, הני דמחי
עומד על גבו, כדמוכח להטעם. והמטה לי על ארצות החיים הפ"ל דמקל לכתחלה
על ידי קטן, הלא אפלו אם לא נחש לכל להא דרבנן תם, הלא מתמת לשמה יש
להחמיר לכתחלה אם אפשר, והלא נפסק בסעיף ב בהתלזה צריך להיות בכננה לשמה,
לחש לדעת רש"י ורא"ש ועוד שארי ראשונים דסבירא להו דצריך לשמה כנה
מדרבנן: ולקמן בסימן תס נפסק דלישת השפה של מצוה הצריך לשמה, אין לשתן
לכתחלה על ידי חרש שוטף וקטן אפלו בעומד על גבו¹¹, כדאימתא באחרונים ובהנהג"א
שם: * הטיל ישנאל וכו'. דע, דמודברי הבי"י יוסף מוכח דאפלו אם הטיל כפרוש
שלא לשמה כשר להרמב"ם, וכן להפך לדעת רש"י ורא"ש אפלו סתמא פסול, דאי
לא הכי אין שום ראיה דהרא"ש יחלק על הרמב"ם, דמן הקוצין ומן הנימון הרי בודאי
לא נתלו לשמן, וכן כתב בפרישה. ועי' בתשובת ר' צוקאב איגו בסימן ד שיעבד למה
לא אמרין פנה דסתמא לשמה קאי. אחר"כ מצאתי בהשטבח משנה יב"ק בסימן ב
שדעתו שגם הרמב"ם לא הקל רק בסתמא משום דלשמה קאי. עין שם: * בלא כננה.
ואם חשב במחשבתו לשמה, נראה לי דיוכל לברך עליו, א"א דבטויה ושארנו לעיל
בסימן יא בצריך עיון אם מחני מחשבה, הכא מתר; אחר, דפסקי פסקא הוא, דשמה
הלכה דסני במחשבה, עין ברא"ש בהלכות קטנות, ושמה הלכה בהרמב"ם¹²; ועוד
שפסקא אחרונה, דטויה חו"טין סתמא לאו לשם ציצית, מה שאין פן הלפת החו"טין סתמא
לשמה קאי. יבצריך כל אלו השעמים נראה לי דיוכל לברך עליו, אך לכתחלה ידור
טוב שיצוה פן כפי כפירוש, וכן העסקתי לדיוא במשנה ברורה, נדע עוד, דנראה לי
דאפלו אם הכנה לשמה לא היה רק בהלכת ציצית ראשונה והשאר הטיל בסתמא, מכל
מקום יוכל לברך¹³, דאמרתן כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה, אף דלא ידע דה
שמי פעולת מברות; והראיה מתא דמשמע בנדי דף ב ע"כ בתוספות ד"ה הא לשם
וכו', דאם חשב בפשיטתו לשמה ובכללה הנה סתמא, אפלו אם ניטא דסתמא לאו
לשמה קאי, אפלו הכי כל העושה על דעת ראשונה עושה וכמו שכתבתי לעיל בסימן
יא לענין טויה ושו"ת, ע"ש בבאור הלכה בקע"ף ב). ואין לומר דשם האקבעה עבודות

מזנה ברורה

דכננאי גדול דוחה כבוד הבריות אפלו אסור דאורייתא כשרב ואל
תעשה, אף צריך למהר לילף לביתו או לבית שלפני ביתהפנסה
והפשיטנו שם (כא) אף שהוא עוסק בבית ההפנסה דבר מצוה, מפני
שהוא אסור תורה; אבל בשבת אין צריך למהר לצאת מביט"
הפנסה כל עוד שהוא עוסק במצוה. (כג) והואה פכברו נפסקו
לו הציצית, לא יאמר לו עד שיקבא לביתו, דהינו שיקראנה לבוא
לביטול ויש יאמר לו שיעשיתנו. ע"ד כתב הפנ"ד אברהם, דאם אין
ציצית בעיר דינו בחל כבו בשבת¹⁴, והוא הדין (כד) טלית דמקוב רק
מדרבנן, גזון שאולה לאחר שלשים יום, דינו בחל כמו בשבת:

א (א) שעשאן. פרוש (ב) שהטיל בבגד, פסול אפלו בישראל
עומד על גב¹ ומלפניהו לעשות לשמה, דאלו אם סנאן אינו
יהודי או שונן, באפן זה כשר להרא"ש, כמו שכתוב לעיל בסימן יא
סעיף ב. ודוקא אם (ג) תחבו בכנה או עשה התלזה או הקשר ראשו,
(ג) אבל אם התלזה והקשר ראשו עשה ישנאל, והאינו יהודי גמר
שאר התליות והקשרים דאינן רק למצוה בעלמא, פשר: (ב) להצריך
אנשים. ואפלו (ז) עומד על גבו לא מהני, משום דהא דכתיב "בני
ישנאל נעשו"¹⁴ משמע גם למעט בנות ישנאל: (ג) שעשו אותו.
דוקא התלזה בהבגד, אבל (ס) חטויה והשויה מתר על ידי נשים:
(ד) וטוב לעשות וכו'. וכן נאי ונכון שלא לעשות לכתחלה
הטלת הציצית בבגד של גדול על ידי קטן פחות מ"ג שנים¹⁵, אבל
(ו) אם הוא פן י"ג שנים ויום אחר, אף שלא הביא שמי שצריך,
אפלו לכתחלה אין להחמיר. והאצות החיים מקל אפלו לכתחלה
על ידי קטן; וכל זה (ו) ודוקא בגדול עומד על גב¹ המלמדוהו
לעשות לשמה¹⁶, אבל בלא חכי, אפלו אם כבר הטיל הקטן בבגד,
צריך להחמיר ולחזור ולתנום: (ח) לכתחלה. אבל בדיעבד מתר.
ואפלו בלא עומד על גבה (ט) נאטנה לומר שהטילה לשם ציצית:
ב (ו) בלא כננה. רוצה לומר, שעשה הקשר העליון שהוא
מדרבנן בלי כננה, אבל (ט) אם קשר קשר העליון (י) וכלוא אשה
בכננה, אף על פי שעשה שאר הקשרים והתליות אחר"כ שלא
לשמה, גם בדאיכא ציצית אחרים יש להקשרו: (י) על הרמב"ם
שמכשיר. אפלו אם עשה התלזה (יא) וגם כל הקשרים והתליות
שלא בכננה, דסבירא לה אף על גב דבעי טויה לשמה טבל מקום
התלזה לא בעי לשמה, וזלף לה מדקתיב בני ישראל לאפוקי עובד
גדולים, שמע מנה דישנאל בלי כננה כשר. ואין לומר (יב) יתירם
מהבגד ויחזור ויתנום בכננה לשם מצוה? יש לומר דמרי שהוא סמוך
לשבת ואין שהות להחמיר ולקשרו; אי נמי שנספק אחר מראשי,

שער הציון

(כא) ש"ע הנהיג ופשוט: (כב) מגן אברהם: (ג) מ"מ אברהם: (ד) ש"ע: (ה) לבוש וצלת המיד וק"ס המודוח וט"ז ואל"ה
רבה והנהיג: (ו) פרי מגדים: (ז) עין לעיל בסימן יא בבאור הלכה בדי"ה טנאן עמ"ס וכו'. באמצע דבור "ודע עוד דכטויה לשמה כיון וכו'", וכסוף הדבור "ובשנאל עומד על"הם
וכו'. ופשיט דהוא הדין בפנינו, וביעבד סמכין אחרונה דכא כמו שם: (ח) עין ביי"י: (ט) על"ת המיד: (י) נ"ל בסימן יא סעיף יג ע"ש: (יא) ביי"י: (יב) מגן אברהם:

הַלְכוֹת צִיצִית סִימָן יָד

ביאורים ומוספים

צִיצִית וּמְקַנֵּי בְרִיבִישָׁה⁽⁷⁾ לְהוֹצִיא אֶת עֲצָמוֹ בְּצִיצִיתוֹ⁽⁸⁾.
(5) ואף אם תקבל על עצמה מצות ציצית, כתב לקמן (סי' לט ס"ג ד"ה כשר) שלא יועיל לה הדבר להיחשב כשייכת בלבישה, משום שסוף סוף אינה מצווה על כך.

(6) מרבירו אלו דייק הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ח פ"י הע' כח), שאפשר לחנך קטן למצוות בחפץ של מצוה הפסול לגדול, ולכן יכול קטן לכתוב לעצמו תפילין וללבושן.

(7) משמעות דבריו, שמצות חינוך מוטלת על הקטן עצמו, ולא על אביו בלבד. וכן כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרפט ס"ק ו) בטעם הדבר שקטן אינו יכול להוציא את הגדול בקריאת המגילה, שהוא משום שחיובו של קטן במגילה הוא תרי דרבנן, וחיובו של הגדול בקריאת המגילה הוא חד דרבנן, ולא כתב שקטן אינו מוציא את הגדול משום שאינו מחוייב כלל, אלא חיוב של אביו הוא [ונחלקו בזה הראשונים בברכות מח, א ובמגילה יט, ב].

(8) וכן לענין תפילין, כתב לקמן (סי' לט ס"ב ד"ה בכל) שכן י"ג יכול לעשות קשר של תפילין לעצמו, שאף על פי שאם לא הביא שתי שערות עדיין קטן הוא, מ"מ הלא אף במצות תפילין אינו חייב אלא מדרבנן.

[ביה"ל שם]

וְיִזְמַר נְרָאָה לִי דְאֶפְלוֹ אִם כָּבֹד נִעְשָׂה גְדוֹל בֵּן י"ג שָׁנָה אֵין צְרִיף לְהַתִּיר צִיצִיתוֹ⁽⁹⁾, דְּהָרִי כְּדִיעֵבֵד דְּמִנְא⁽¹⁰⁾, וְכַדִּיעֵבֵד אֵין לְחַשׁ לְהָא דְרַבְנֵנוּ תַּסְמָא⁽¹¹⁾.

(9) מוסתימת לשונו משמע, שלא צריך שיהיה גדול עומד על גביו בשעת הטלת הציצית. ואף על גב שכתב (במשנ"ב ס"ק ד ובביה"ל ד"ה וטוב) שאין קטן רשאי להטיל ציצית בבגד של אחרים אלא אם כן גדול עומד על גביו, ביאר הגר"ש אויערבך (שיח הלכה אות טז) שאף על פי שלענין טלית של אחרים אינו נאמן לומר שידוע לכוון לשמה, מ"מ לענין טלית של עצמו נאמן הוא לומר כן.

(10) ולענין תפילין שכתב במשנ"ב לקמן (סי' לט ס"ק ג) שקטן פסול לעשותן, כתב בביה"ל שם (ס"ב ד"ה בכל) שכשנעשה בן י"ג יתיר את הקשר שעשה, ויחזור ויעשהו כשהוא גדול.

[ביה"ל ד"ה וטוב לעשות]

אֵין לְשִׁין לְכַתְּחֵלָה עַל־יְדֵי חֶרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן אֶפְלוֹ בְּעוֹמֵד עַל גַּבּוֹ⁽¹¹⁾.

(11) ואם אי אפשר בענין אחר, כתב לעיל (סי' יא ס"ב ד"ה טואן עכו"ם) שמותר בעומד על גבו אפילו על ידי עכו"ם, וכל שכן על ידי חרש שוטה וקטן.

[ביה"ל ד"ה בלא כונה]

אֲתֵר, דְּסַפְקָא סַפְקָא הוּא, דְּשָׂמָא הִלְכָה דְּסִגִּי בְּמַחְשָׁבָה, עֵין בְּרֵא"ש בְּהַלְכוֹת־קְטָנוֹת, וְשָׂמָא הִלְכָה בְּהַרְמָב"ם⁽¹²⁾.

(12) ולענין ברכה על ספק ספיקא, ראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל סי' יא ס"ק ו.

[ביה"ל שם]

דְּאֶפְלוֹ אִם הִכְנִינָה לְשָׂמָה לֹא הִיָּה בַּק בְּתַלְמִית צִיצִית רֵאשׁוֹנָה וְהַשְׂאָר הִטִּיל בְּסַתְמָא, מְקַל מְקוֹם יִיכַל לְכַרְךָ⁽¹³⁾.

(13) ולענין מי שתלה את חוטי הציצית בסתם, משמע לכאורה לקמן (סי' לג ס"ד ד"ה אפילו בדיעבד) שאף על פי שטוואם קודם לכן לשמם, מ"מ אין להכשרם.

[משנ"ב ס"ק טז]

עוֹד פֶּתַב הַקְּגָן־אֶבְרָהָם, דָּאִם אֵין צִיצִית בְּעִיר דִּינָו בְּחַל קָמוּ בְּשִׁבְתָּ⁽²⁾.

(2) וכן אם מוכרח להתפלל בהשכמה ואין בנמצא לקנות ציצית, כתב דהפ החיים (סי' יב) שדינו כאין ציצית בעיר.

ולענין קיום שאר מצוות דאורייתא, הסתפק החיי אדם (כלל סח סי"ט) אם חייב אדם לילך מביתו לעיר אחרת כדי לקיימן, ובנשמת אדם שם הכריע שפטור, אלא אם כן יכול ללכת ולחזור באותו יום.

סִימָן יָד

דִּינֵי צִיצִית שְׁעֵשָׂאן אֵינוּ יְהוּדֵי וְנָשִׁים, וְטִלְתָּ שְׂאוּלָה

[משנ"ב ס"ק ב]

דְּהָא דְכְתִיב "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעִשׂוּ"⁽¹⁾.

(1) ולגבי עשיית ציצית על ידי גר, כתב הפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ב אות יח) שאף שהתוספות (סוכה כח, ב ד"ה לרבות) דנו אם גר הוא בכלל 'בני ישראל', מ"מ כיון שלמדנו שגרים חייבים בלבישת ציצית [מכך שבגמ' (יבמות ד, א) הוקשו כלאים לציצית, ובכלאים הרי הם חייבים], ממילא כשרים הם לעשותה, כי לא מסתבר למעטם.

[משנ"ב ס"ק ד]

וְכֵן נְאֻי וְנִכּוֹן שְׂלֹא לַעֲשׂוֹח לְכַתְּחֵלָה הַשְּׁלַת הַצִּיצִית בְּבִגְדָה שְׂל גְדוֹל עַל־יְדֵי קָטָן פְּחוֹת מִי"ג שָׁנִים⁽²⁾.

(2) משמע שבדיעבד אין צריך להתיר את הציצית, וכן כתב להדיא בביה"ל (ד"ה להצריך אנשים). ולענין אגידת לולב על ידי אשה וקטן [שאינם מחוייבים בדבר], כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרמט ס"ק טו) שלא רק שאין לעשות כן לכתחילה, אלא אף בדיעבד לאחר שכבר אגדוהו, יתירונו אם אפשר, ויאגדנו שנית.

[משנ"ב שם]

וְכָל זֶה דְּנִקָּא בְּגְדוֹל עוֹמֵד עַל גַּבּוֹ הַמְּלַמְדֵהוּ לַעֲשׂוֹת לְשָׂמָה⁽³⁾.

(3) בבבאור דין 'עומד על גבו', כתב בביה"ל לעיל (סי' יא ס"ב ד"ה טואן) לענין טוויית חוטי הציצית, שצריך הגדול להזהיר את העכו"ם או את הקטן במשך כל שעת העשייה שלא יסיח דעתו כלל, ואין די במה שאומר לו כן פעם אחת קודם העשייה.

[שעה"צ ס"ק ו]

פְּרִי־מְגִידִים⁽⁴⁾.

(4) ובגדו זה של קטן, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ג) 'לשתי שערות אין מודקדין', כלומר שאין צריך לבדוק אם הביא שתי שערות, אבל אם ידוע שלא הביא אינו כשר להטיל ציצית. וכן כתב התובת גמא (במדבר פט"ו פרשת ציצית) שאפשר לסמוך על חזקה דרבא כיון שיש כאן ספק ספיקא, א. שמא הביא שתי שערות, ב. שמא הלכה כדעה שקטן יכול להטיל ציצית.

[ביה"ל ד"ה להצריך אנשים]

משום דְּכָל שְׂאֵינוּ בְּלִבִּישָׁה אֵינוּ בְּעֵשִׂיָּה⁽⁵⁾ וְכוּ', וּפְשׁוּט דְּהַקְטָן לַעֲצָמוֹ מִתֵּר לְהַטִּיל צִיצִית לְכָלִי עֲלֵמָא⁽⁶⁾, אִם בַּק הִגִּיעַ לְחַנוּף שְׂהוּא מְחִיב מְדַבְּקָן בְּמַצּוֹת

